

SOSYAL MEDYA AĞLARINDA ÖRGÜTLENME: DİJİTAL AKTİVİZMİN TOPLUMSAL DÖNÜŞÜME YANSIMALARI

SOCIAL MEDIA NETWORKS ORGANIZATION: REFLECTIONS OF THE SOCIAL TRANSFORMATION OF DIGITAL ACTIVISM

Yeliz Gençer ¹

Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı,
Kocaeli

Özet: Teknoloji ve iletişim alanında ortaya çıkan gelişimler, küreselleşmeye paralel olarak toplumsal yapının düşünce, davranış, hareket biçimlerinde farklılık yaratmış bu farklılık biçimleri ise; birey yaşantısına sınırsızlık, özgürlük, etkileşim gibi kavramların yerleşmesini sağlamıştır. İnternet teknolojilerinin kaydettiği ilerlemeler ve sosyal ağların hayatımıza girmesiyle beraber, bireyler ve gruplar arasındaki iletişim kurma biçiminde değişiklikler görülmüş ve bu sosyal ağlar yaşamımıza yeni mecraların girmesini sağlayarak küresel düzeyde bilginin elde edilmesi, yayılması, tartışılması gibi durumların sınırsızlığına olanak vermiştir. Toplum, bireyleri ve kurumları bir arada tutan bir oluşumdur, dolayısıyla bu oluşum yeni medya ortam ve araçlarının sahneye çıkmasıyla beraber iletişim teknolojileri; kendini internetteki sosyal ağlarla gün yüzüne çıkarmış ve bireyler haklarını özgür kamusal alanda paylaşarak dijital sahada örgütsel eylemlerde bulunmuştur. Nihayetinde bu eylemler toplumsal dinamikleri, değerleri, tabandan etkileyerek sosyal medya ağlarının gücünü ortaya koymuştur. Bilgi tüketiminin hızla gerçekleşmesi ve yeni teknoloji sistemlerinin toplumsal çevrelerce kabul görmesi, kitleleri içerik ve bilgi paylaşımı noktasında özgür kılmış ve insan hayatında birçok yeniliği de beraberinde getirmiştir. Sosyal medya ağları, farklı bir iletişim platformu sağlayarak tek yönlü bilgi akışından çif yönlü bir yapıya dönüşerek sosyal hareketlerin de niteliğini değiştirmiş, sosyal medya ağlarında organize bir şekilde iletişim kuran grupları, dijital ortamlarda buluşturarak sanal eylemlerin gücünü de ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Medya, Küreselleşme, İletişim, Sosyal Ağ, Teknoloji

Extended Abstract: The developments that emerges in the technology and communication field, correspondingly to mundialization, the form of diversity which made difference in society's way of idea, behavior and movement has provided concepts like freedom, limitlessness, interaction to settle. With the progress that's been made in internet technologies and the entrance of the social network in our lives, changes were seen in the form of communication between individuals and groups and these social networks, by providing new courses in our lifes, has enabled limitlessness in situations like getting information at the global level, spreading and discussing. Community, individuals and institutions is a process that holds together, hence this process with the new media environment and tools to the stage with communication technologies; social

¹ yelizgencer@hotmail.com

networks on the internet yourself to face the day and individuals by sharing in the public domain free digital rights in the fields of organizational action. After all, these actions are social dynamics, values, by affecting the grassroots social media network has revealed the power of. Information technology systems rapidly and consumption of new social circles acceptance of content an information sharing at the point of the masses was free and in a person's life brought about by a lot of innovation. Social media networks, providing a different communication platform is a structure one-way information flow farm return changed the nature of the social movement, social media networks, organized in a way that communicates that the groups, bringing together digital environments has revealed the power of virtual actions.

1.The birth of the internet an Marshall McLuhan's global village concept

The internet, many computer system is interdependent, world-wide and constantly growing communication network. Growing with each passing day, the internet people "produced information storage, sharing and easy access to him" is a technology that has emerged in the aftermath of the requests. People with the help of this technology, many area to information that is easy to use, cheap, fast an secure way to access (Inan, 2000, p.9)

The term "global village", a specialist Canadian communications Marshall McLuhan's media to spread rapidly and by the community of the use of it to describe a global village will convert the World coined the phrase. McLuhan, the telegraph, with the invention of the electronic era name after, especially with the spread of electronic communication, such as a small community around the world believe.²

Created by humans hands, sufficiently advanced each structure tends to take into itself fort he back. Technology, are any of them hear people come forward to ; at the same time the other senses are weakened or temporarily completely eliminated. This process of their extensions the divine human as a form of worship once again. When going far enough so that the human beings own machine becomes a creature. (McLuhan, 2001, p.25)

2.Globalization, development of the social media phenomenon and size

Internet users to communicate with each other, sharings allows media are defined as social media. Media is expressed with the Word media, so the printed newspapers, televisions, radios, prepared by professional, communication; along with knowing the possibility of interactive relationship with a certain amount of mainly superstructure users, society sections of 'top-down'. Social media is not only by professional , the contents of all internet. Created by users, not from top to bottom, opposite the community of users is an information sharing all kinds of expression and flow of the current internet area. (Özkan, 2014, p.166)

Social media; the most common words, brought a new generation of web Technologies, easy to use and sharing of information, simultaneously captured the speed of the communication being followed is a digital platform. A lot of people are mobile and online sharing communication in the digital age without limit in a free and original discussion of social media, people and creating individual communications on the floor next to the brand and also in terms of corporate positioning is extremely important.³

The use of the internet by developing the path continues unabated web 2.0 technology has created an incredible scope, social media and other channels spread overshadowing strong competitors that do not recognize the potential of people and institutions to become indispensable, even able to be ignored by non-living space has become.

² <http://indigodergisi.com/2015/08/dunden-bugune-internet/> (Erişim Tarihi, 10.10.2015)

³ <http://sosyalmedyakulubu.com.tr/sosyalmedya/sosyal-medya-nedir.html> (Erişim Tarihi, 14.10.2015)

3. Network society and communication media that is used in social network

Reaching information is getting easier in our today's world that is connected with networks. We can get any information in anywhere without 'uzam' problem. Castells defines today's unproblematic network situation as network society. Individuals is living in network society that is connected with the others. This aspect of network society has complementary role of informational economy. As converging of internet and digital individuals is strengthening their identities in network society. Network society is second 'uzam' connection of individuals (Yengin, 2012, p.62-63).

Wikies: Wiki pages is a virtual encyclopedia that every individuals support its developing. It is at free page in which everyone can change and reorder any subject of some one⁴

Dictionaries: It has wide content of comments in which other users' making and also users' own pages (Kahraman, 2013, p.25).

Blogs: It is a kind of daily activity that users creating any subject they want without needing only technical information.⁵

Facebook: Facebook is a social network that aiming people's communication with each other and brainstorming on any subject⁶

Twitter: It is an application that aims people's sharing her feelings, what they're doing at that time, what they're reading or writing⁷

4. Digital Organization in today's network age

New media in other words social media which is commonly used in today as one type of new media is mainly discussing topics nowadays. Because social media is affecting all people's social activities in internet. Activists are communicating, organizing, taking information raising their voices to the whole world creating alternative media with main media. If social media hadn't existed would 'The Arab Spring, Occupation of Wall Street, Tripping Park acts happened? (Şener ve Öğün, 2015, p.180).

These events are being arising from crisis that makes daily life harder and harder for most people. In that case, there is commonly seen huge untrustful situation against political institutions that direct the society, as decreasing economical situation together with crisis of managers who are responsible for ordering public works sets forward to public's handling all the things on their own, being in collective acts, even their changing the rules that shapes their own lives. These individuals who have created networks in changing a conscious collective actor because of the fact that they overcome their fear thanks to their enthusiasm. So that changing of the society is result from the communication that needs connection between signals that comes from communication media and network that is set with neural network (Castell, 2013, p.189-190).

5. Social Transformation Process and the Concept of Digital Activism

A society is a community of people who lives longer than a human's life, has a relative stability and maintains itself. A society is not an arithmetic total of the individuals that constitute it. The characteristics and qualities of a single individual and the individuals who live together are different from each other. The qualities of an

⁴ <http://blog.aku.edu.tr/sayfa-hazirlama-kilavuzu/> (Erişim Tarihi, 15.10.2015)

⁵ <http://blog.aku.edu.tr/sayfa-hazirlama-kilavuzu/> (Erişim Tarihi, 15.10.2015)

⁶ <http://www.ensonhaber.com/facebook-nasil-ortaya-cikti.html> (Erişim Tarihi, 15.10.2015)

⁷ <http://blog.milliyet.com.tr/twitter-nedir--ne-ise-yarar--nasil-kullanilir-/Blog/?BlogNo=223450> (Erişim Tarihi, 15.10.2015)

individual change when he/she becomes a member of a society. He/she does not have the qualities of an independent person who is isolated from the society anymore. He/she is influenced by the society as a part of it (Kongar, 1981, p. 34- 39).

The Turkish Language Association defines the word “activism” as “to conduct an intentional action to bring about social or political change or to attract attention to certain issues”, or as “a doctrine and philosophy that suggesting that the main reality in the human life and thought consists of impact and action”.⁸

The concept of digital activism, on the other hand, can be defined as an organized public initiative in which the participants and supporters use digital media to voice the collective demands against a targeted authority.⁹

Digital activism contains key purposes such as organizing around a common cause to conduct an action, giving a message to the masses and ensuring flow of information, or collecting written and visual sources relating to the protest or action. Uploading the protests to the youtube website, reaching people through channels of sms, twitter, facebook or blogs, and sharing information all increase the interest in the protest. It is misleading to consider the concept of “community” only in terms of geographical location because now communities make their presence felt also in the cyberspace. In the cyberspace, communities that can be termed as online or virtual community usually organize through social media platforms. In this way, communities obtain an opportunity to give their voice globally. Societies have influenced and supported each other in actions. The concept we can use in this regard is ‘digital activism’. At the beginning of 1990s, internet users shared information predominantly through blogs or forums, and organized for actions using these platforms. However, during the mid-2000s, different platforms were added which allow activist groups to organize. These platforms have allowed activists to give their voice, to attract supporters or to be in communication with supporter thereby forming the concept of digital activism (Furuncu, 2014, s.24-25-28).

An Activist Formation Example from the World: Occupy Wall Street

The Occupy Wall Street Movement is a social movement started by Adbusters, a Canadian activist group, on September 17, 2011 in New York where the heart of the American Stock Exchange beats and spread rapidly across the US and the world.

The socio-economic causes that led to the Occupy Wall Street Movement were the factors which were affected by the crisis began in 2007 in the US, such as the increased rates of unemployment, poverty and non-performing loans, the social inequality that had been rapidly worsened for the last 30 years, and the deep lack of confidence to political bodies.¹⁰

An Activist Formation Example from Turkey: The Gezi Park Events

The Gezi Park Resistance which was a mass action that put its stamp on Turkey’s history and contained different social dynamics, exhibited its spontaneity from the very beginning while also embodying a unity rhetoric like the previous social movements in different geographical locations. The action, which was initially started at Istanbul Gezi Park by a small group of environmental activist against urban transformation and ecocide, spread across the country, mainly Istanbul, and created a tremendous impression by being supported by people from all over the world (Sayimer, 2014, p. 108).

⁸ http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_karsilik&arama=kelime&guid=TDK.GTS.56236538afc475.19424131 (Erişim Tarihi, 18.10.2015)

⁹ <http://dijitalhayat.tv/dijital-dunya/dijital-siyaset/dijital-aktivizm-nedir> (Erişim Tarihi, 18.10.2015)

¹⁰ <http://iktisatsiyaset.blogspot.com.tr/2011/12/wall-street-uzerine-birkac-soru-ve.html> (Erişim Tarihi, 18.10.2015)

6. Resolution

People reached the information without no connection and economical problem together with internet' s common usage by people and technological development innovations in technology provide communication which focused effecton people has taken a chance to create an echo globally by togethering in social platform in this area as we call ' new media' . This network, platform that is depending of social network has created organized soul for helping their gathering community in the same pespective, sharing their any ideas freely without no time and place restriction. Spreading inflation in social network canals has created huge effect on people as their wishes started to be globally.This huge achivement of social network has created the term as ' digital activism' . Together with as the World is getting rural globally, people created restricted communucation in social network and this creations affected social dynamics deepiy.

Key words: *Social Media, Globalization, Communication, Social Networking, Technology*

Giriş:

İnternet teknolojilerinin ortaya çıkması ve sürekli gelişerek devam etmesi, toplumsal ilişki biçimlerinde değişim yaratarak, bireylerin ve grupların haberleşme, iletişim kurma biçimini farklı bir boyuta taşıdı. Web 2.0 teknolojisinin hayatımıza girmesiyle beraber internetin doğasında değişim meydana geldi ve bu değişim beraberinde sosyal ağların oluşmasına zemin hazırladı.

İnsanların toplandığı bu kültürel alan, kitlelere hareket özgürlüğü sağlayarak zaman ve mekândan bağımsız olarak her türlü bilgiye erişim kolaylığı sağladı. Çağa damgasını vuran internet ve mobil iletişim teknolojileri toplumlari aynı platformda birleştirerek birliktelik hissi uyandırdı ve kültürel dönüşümleri mümkün kıldı. Enformasyon teknolojisinin ortaya çıkardığı bu oluşum geniş kitlelere ulaşmada yeni, etkin bir araç vazifesi gördü.

Yeni iletişim teknolojilerinin yaygınlık kazanması, bireyler tarafından kabul görmesi, enformasyon çağına damgasını vuran bir devrimi beraberinde getirdi. Dünyanın iletişim kurma biçiminde bir evrime girdiği ağ toplumunda, sosyal medya oluşumları insanlar tarafından benimsenmiş ve kitleler tarafından meydan okuma, başkaldırı ,düşünce ve davranışların kabul görmesi gibi süreçlerde, tepkilerin göz önüne alınmasında ucuz, erişilebilir, güçlü bir araca dönüşmüştür.

Küreselleşmenin yeni bir dünya yaratması insanların bireysel ve toplumsal konulardaki hak taleplerini, esnek ağ medyasında aramaları ve bu medyanın baskın şekilde çalışması, fikirlerin yayılım göstererek aynı düşünceyi paylaşan insanları örgütsel bir hareket noktasında birleştirdi. 21. Yüzyılda sosyal medya ağlarının hız kesmeyen bu ciddi yükselişi dijital ortamların sınır kabul etmeyen yapısı, insanlara olayların akışını değiştirme, bilgiye hükmetme ve bilginin üretilip, iletilmesinde potansiyel bir güç kazandırarak kendi içeriklerini oluşturma imkanı verdi.

Bireyin geleneksel yapı içinde göstermiş olduğu yorucu mücadele yerini dijitalleşmiş toplumsal ilişkiler içinde; işbirlikçi, dayanışmacı, katılımcı bir ruha dönüştürerek, iletişim teknolojilerini kullanmada sosyal hareketliliği beraberinde getirdi ve toplumsal yapıda köklü değişiklere neden oldu. Sosyal medya kullanıcılarının sürekli olarak artması, bu ağlarda bilginin paylaşılması ve her türlü bilginin oluşturulması, bu sürece işlerlik kazandırarak insanları birbirine bağlayan bir yapı oluşturmuştur.

1. İnternet'in Doğuşu ve Marshall Meckuhan'ın Global Köy Kavramı

İnternet, bilgisayar ağlarının aralarında bağlantı kurmalarıyla oluşan ve bu şekilde küresel olarak gelişen toplumsal, kültürel, ticari, eğlendirici küresel bir kitle iletişim sistemidir (Avcı, 2013, s.27).

İnternet, birçok bilgisayar sisteminin birbirine bağlı olduğu, dünya çapında yaygın olan ve sürekli büyüyen bir iletişim ağıdır. İnternet, insanların her geçen gün gittikçe artan “üretilen bilgiyi saklama, paylaşma ve ona kolayca ulaşma” istekleri sonrasında ortaya çıkmış bir teknolojidir. İnsanlar bu teknoloji yardımıyla pek çok alandaki bilgilere kolay, ucuz, hızlı ve güvenli bir şekilde erişebilmektedir (İnan, 2000, s.9).

İnternet'in ortaya çıkışı Amerikan Federal Hükümeti Savunma Bakanlığı'nın araştırma ve geliştirme kolu olan 'Savunma İleri Düzey Araştırma Projeleri Kurumu'na dayanır. 1969'da çeşitli bilgisayar ve askeri araştırma projelerini desteklemek için Savunma Bakanlığı ARPANET adında paket anahtarlamalı bir ağ tasarlamaya başladı. Bu ağ, ABD'deki üniversite ve araştırma kuruluşlarının değişik tipteki bilgisayarlarını da içererek büyüdü. 1973 yılında, ağ için bir protokol seti geliştirmek amacıyla Stanford Üniversitesi'nde daha sonra BBN'in ve University College, London'in da dahil olduğu bir internetworking projesi başlatıldı. 1978'e kadar "İletim Kontrol Protokolü"nü dört uyarlaması geliştirildi ve denendi. 1980'de bu küme sabitleşti ve ARPANET'e bağlı bilgisayarlar arasındaki iletişimi kolaylaştırdı. 1983'te tüm ARPANET kullanıcıları İletim Kontrol Protokolü/İnternet Protokolü (TCP/IP) olarak bilinen yeni protokole geçiş yaptılar. O yıl TCP/IP, ARPANET'i de içeren Savunma Bakanlığı İnternet'inde kullanılmak üzere standartlaştırıldı. ARPANET, Haziran 1990'da kullanımdan kaldırıldı. Yerini ABD, Avrupa, Japonya ve Pasifik ülkelerinde ticari ve hükümet işletimindeki omurgalar (backbone) aldı. ARPANET'in kaldırılmasına rağmen, TCP/IP protokolü kullanılmaya devam etti ve gelişti.¹¹

Bu projede amaç, değişik türdeki ve değişik yerlerdeki bilgisayarların birbirleriyle haberleşebildiği bir bilgisayar ağını geliştirmektir. Savunma bakanlığı iş yaptığı büyük silah üreticisi firmalar ile askeri alanda araştırmalar yapan üniversiteler arasında bir bağlantı kurmak istiyordu (Seferoğlu, 2006, s.138).

Literatürde kimilerine göre 'International Network'; kimilerine göre de 'Internetnetwork' olarak geçen, kısaca 'uluslararası ağ', 'ağlar arası ağ' ya da 'ağlar arası iletişim ağı' olarak tanımlanan internet, bugün dünyada sayıları milyonlara ulaşan; milyonlarca insanı etkileşimli bir sistem içerisine ve dünyayı adeta global bir topluluk veya global bir köye dönüştüren sistemdir. Dünyada çok sayıda ağ (network) denilen bilgisayar ağı bulunmaktadır. Yerküre üzerindeki bilgisayar ağlarının birbiriyle bağlanması sonucu ortaya çıkmış olan, herhangi bir sınırlaması ve yöneticisi olmayan uluslararası bir bilgisayar ve bilgi iletişim ağı olan internet, dünyadaki çok sayıdaki ağlardan birisidir. İnternet, mesafe kavramının ortadan kalkmasına, haberleşen kişilerin dil, din, ırk, renk ve etnik özelliklerin kaybolmasına ve insanlar arası önyargısız haberleşmeye imkan sağlamaktadır (Gülmez, 2000, s.5-6).

Küresel dinamizmle birlikte sosyal ağlarla çevrelenmiş olan bir yapı içerisinde, kitlelerin belirli sınırlara bağlı kalmadan yaratmış oldukları özgür alanda, ortak fikirler ekseninde bir araya gelmesi çeşitli hareket biçimlerinin doğmasını sağlamış ve insanlar arasında biz duygusunun hakim olmasına sebebiyet vererek kitlesel eylemlere zemin hazırlamıştır. İnsanlar arasındaki karşılıklı iletişim yeni medya ortamlarında güç kazanmış ve bilginin ulaşılması, yayılmasında kendine özgü yöntemlerle işleyerek uzaklık kavramını ortadan kaldırmış, bilgi alışverişinin kolaylıkla sağlandığı sosyal bir ağ toplumu oluşturmuştur.

İnternet dünya çapında herkese açık bir haberleşme ağıdır. Ancak hiçbir organizasyon İnternet'in sahibi değildir ve onu kontrol etmemektedir. Bu yapının parçaları olan ağlar, devlet kuruluşları, üniversiteler, gönüllü organizasyonlar ve ticari kuruluşlarca çalıştırılmaktadır (Seferoğlu, 2006, s.138).

Enformasyon toplumunun sağladığı veri akışı beraberinde kitlesel hareketleri doğurmuş adeta dünyayı küresel köye dönüştürerek bireyler arasındaki kalın duvarları yıkarak etkileşim sürecine hız kazandırmıştır. Her

¹¹ <https://bidb.itu.edu.tr/seyirdefteri/blog/2013/09/07/internet'in-tarihçesi> (Erişim Tarihi, 9.10.2015)

geçen gün internet teknolojilerinde meydana gelen değişimler, milyonlarca insanın fikirlerini paylaştığı sanal bir dünya oluşturuyor. Bu dünyanın dönüştürdüğü yaşam biçimleri, insanların ağ dünyasında farklı eğilimler göstermesine sebebiyet vererek haberleşmeye farklı bir boyut kazandırıyor. İletişim olgusunu merkeze alan internet yapısı gereği toplumsal ilişkileri dönüştürmüş ve ortaya çıkardığı yeni iletişim teknolojileri ile bilgiyi üreten, dağıtan bir mekanizma haline almıştır.

“Küresel Köy” tabiri, Kanadalı iletişim uzmanı Marshall McLuhan’ın kitle iletişim araçlarının kullanımının toplum tarafından hızla yayılacağını ve bunun da dünyayı küresel bir köye dönüştüreceğini açıklamak için türettiği tabirdir. McLuhan, telgrafın icadıyla elektronik çağa adım atıldıktan sonra, özellikle elektronik iletişimin yaygınlaşmasıyla birlikte, dünyanın küçük bir topluluk gibi olacağına inanmıştı.¹²

Ağ toplumunun yarattığı enformasyon çağında, internetin etkisinin büyük bir ivmeyle süreklilik göstermesi McLuhan’ın global köy kavramının günümüzde dahi tartışılmaya devam ettiğinin en açık kanıtıdır. Dijital ortamların insan yaşamına sağlamış olduğu pratik hizmetler ile birlikte küresel iletişim sosyal bir varlık olan insanın ağlar vasıtasıyla iletişim sürecine hız, etkileşim, sınırsızlık gibi kolaylıklar sağlayarak kitle iletişim araçlarının yaygınlık kazanmasını mümkün kılmıştır. Dolayısıyla bu oluşum McLuhan’ın küresel köyleşmesini haklı çıkarmıştır. Ağların bilgi toplumuna sağladığı bu katkılar, kitleler arasında keskin çizgileri silmiş ve yeni medya anlayışı ve araçlarıyla insanları saran bir etkileşim döngüsü oluşturmuştur. Marshall McLuhan’ın ortaya atmış olduğu bu teori; 21. yüzyılda da hala en çok konuşulan tartışılan, üzerinde düşünülen ve bu teori kapsamında çalışmalar yapılmaya devam edilen bir konu olmuştur. Teknoloji kullanımının göstermiş olduğu yayılım ve toplum tarafından kabul görmesi, iletişim araçlarının yeni medya kapsamında sürekli değişim ve gelişim göstermesi global köyü kaçınılmaz kılmıştır. Bu gelişmeler geleneksel medya anlayışının yaratmış olduğu tek yönlü iletişim ve bu iletişimin yarattığı tek taraflılığı ortadan kaldırarak yeni medya anlayışında yerini kitlelerin bağımsız fikirler üretmesine ve bu fikirlerin özgürlükçü bir ortamda paylaşılmasına olanak tanımıştır. Dijitalleşmenin yarattığı bilgi akışı bireyleri sosyal ağlarda, ortak bir merkezde toplayarak onlara küresel ekseninde olayları paylaşma, çözümlenme ve hareket genişliği sağlayarak aktivist bir ruh kazandırmıştır.

İnsan eliyle oluşturulmuş, yeterince gelişmiş her yapı, dönüp kullanıcıyı kendi içine alma eğilimi gösterir. Teknoloji, insan duyarından herhangi bir tanesini öne çıkmaya zorlar; aynı anda öteki duyarlar ise zayıflatılır ya da geçici olarak tümüyle ortadan kaldırılır. Bu süreç, insanoğlunun kendi uzantılarına, ilahi niteliğin bir biçimi olarak tapınma eğilimini bir kez daha hayata geçirir. Yeterince ileri gidildiğinde de böylelikle insanoğlu “kendi makinasının bir yaratığı” haline gelir (McLuhan, 2001, s.25).

Teknolojiler, tıpkı sözcükler gibi metaforlardır. Onlar da benzer biçimde, kullanıcıyla çevresi arasında yeni ilişkiler kurulana kadar kullanıcıyı dönüştürürler. “Doğal çevrenin insan eliyle oluşturulan çevreyle ilişkisi neyse, doğal insanın insan eliyle oluşturulmuş yapıların insanıyla ilişkisi de odur” yaklaşımıyla çifte figürlü bir zemin ilişkisi sahneye konmaktadır. Ve bunun tamamlayıcısı da şudur: “İnsan eliyle üretilen teknolojinin insan eliyle yaratılan çevreyle ilişkisi neyse, doğal insanın doğal çevreyle ilişkisi de odur”(McLuhan, 2001, s.33).

‘Maddi dünyanın, elektrik sayesinde, zamanın nefesini tuttuğu tek bir an içinde binlerce kilometre boyunca salınıp duran koskocaman bir sinir teli haline geldiği...Bir gerçeklik midir? Daha doğrusu, yuvarlak yerkürenin, devasa bir kafa; zekayla donanmış bir beyin haline geldiği?.. Yoksa şöyle mi demeliyiz: Artık kendisi bizatihi düşünce; başka hiçbir şey değil ama düşüncedir ve bizim olduğumu farz ettiğimiz madde değildir!’ (Nathaniel Hawthorne- the house of the seven gables).

¹² <http://indigodergisi.com/2015/08/dunden-bugune-internet/> (Erişim Tarihi, 10.10.2015)

İnternet, bilgisayar ve haberleşme dünyasını daha önce hiç görülmedik bir şekilde etkilemiştir. İnternet, dünya çapında bir yayın özelliği, bilgilerin paylaşımı için bir mekanizma ve coğrafi yerlerinden bağımsız olarak bilgisayarları birbirine bağlayan bir ortam haline dönüşmüştür.¹³

2. Küreselleşme Boyutunda Sosyal Medya Olgusu ve Gelişimi

İnternet kullanıcılarının birbirleri ile iletişim kurmasına, paylaşımda bulunmasına olanak tanıyan mecralar sosyal medya olarak tanımlanmaktadır. Medya kelimesi ile ifade edilen kitle iletişim araçları; yani basılı gazeteler, televizyonlar, radyolar, içerikleri meslek profesyonelleri tarafından hazırlanan, iletişimi; interaktif ilişkiye belli oranda imkan tanımakla birlikte ağırlıklı olarak üst yapıdan kullanıcılara, toplum kesimlerine doğru 'yukarıdan aşağıya' olan araçlardır. Sosyal medya ise içeriğinin yalnızca profesyoneller tarafından değil, tüm internet kullanıcıları tarafından oluşturulduğu, yukarıdan aşağıya değil, tam tersi toplum kesimlerinden, kullanıcılardan bir bilgi akışının olduğu her türlü ifade ve paylaşımda bulunan internet mecralarıdır (Özkan, 2014, s.166).

Son yıllarda dünya konjonktüründe teknolojiye yaşanan hızlı gelişme ve çarpıcı değişimler devlet, toplum ve insan hayatının her alanına nüfuz etmiştir. Söz konusu gelişim ve değişimler teknolojik, sosyo-politik, sosyo-psikolojik, sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel ve moral değerleri dinamikleri arasında, çok ince bir çizgi oluşturmuştur. Bu noktada değişmeyen tek şeyin değişim olduğu yeni dünya düzeninde, artık değişim olgusunu kabullenmek kaçınılmaz hale gelmiştir. Küreselleşme ideolojik açıdan değerlendirildiğinde ülkelerin sahip oldukları milli ve manevi değerlerin dünya ölçeğinde yayılması farklılıkların bir bütünlük ve uyum içinde ortadan kalkması ve dünyanın "küresel bir köy" haline gelmesidir.¹⁴

İnternet, dünyada ve buna bağlı olarak Türkiye'de yaygın olarak kullanılmaya başlandığı 1990'lı yılların ikinci yarısından itibaren kendi kullanım biçimine ilişkin devrimleri yapmakta son derece tereddütsüz yol kat etmeyi başaran bir mecra. Teknolojinin gelişmesi ve ilerleyen teknolojinin internetin kullanım biçiminde meydana getirdiği değişiklikler, internetin hayatımızda edindiği yeri de sürekli yeniledi. Zira yazılım ve donanım açısından yaşanan her büyük yenilik internetin kullanım biçimine doğrudan etki etti. İnterneti kullanabileceğimiz cihazlar, o cihazlarda kullanılabilen yazılımların çeşitliliği ve sağladığı imkanların gelişmesi ve tabii ki internetin bağlantı hızı ve bant genişliği anlamında kendi geçirdiği köklü değişimler, internetin sosyal alanda kullanım biçimini doğrudan etkiledi (İrak ve Yazıcıoğlu, 2012, s.7).

1995 yılından itibaren özellikle ABD'de internet kullanımının hızlı şekilde artması ve bu yeni teknolojiye dayalı çok sayıda iş modelinin hayata geçirilmesi sonucu dotcom adı verilen internet girişimleri yatırımcıların gözdesi haline geldi internet yeni ekonomi olarak adlandırılmaya başlandı. 2000 yılına gelindiğinde dotcom şirketlerinin hisse değerleri tavan yapmış, internet girişimleri yatırımcıların gözdesi haline gelmişti. Bu süreç içerisinde özellikle teknoloji konusunda uzmanlaşmış girişimcilerin işletme yönetiminde başarısızlıkları, iş ve yatırım planlarında öngörülen gelirlerin elde edilememesi, alınan yatırımların israf edilmesi, operasyonel gelirlerin beklentilerin çok altında kalması gibi çok sayıda nedenden dolayı 2000 yılında bu yeni ekonomi iflas etti. Mart 2000'den Ekim 2002'ye kadar bu dotcom veya internet balonunun patlaması adı verilen krizde, teknoloji şirketlerinin Pazar değerlerinde toplamda 5 milyar doların üzerinde zarar görüldü. Dotcom balonunun patlamasını takip eden süreçte internet ekonomisi beklenildiğinin aksine küçülüp ortadan kalkmak yerine yeni teknolojiler ve yeni konseptle kendi küllerinden tekrar doğdu. Gelişen internet teknolojileri sayesinde kullanıcıların daha önce okuma ve alışveriş yapmakla sınırlı olan web üzerindeki etkinliği maksimuma çıktı; teknik bilgiye gerek duymaksızın içerik oluşturmaları ve bunları paylaşmaları mümkün oldu. Bu interaktifliğe ve iletişime dayalı, bilginin hızlı ve özgürce paylaşımını mümkün kılan yeni web konseptine "Web 2.0" adını ise 2004 yılında O'Reilly Media'nın kurucusu Tim O'Reilly koydu. Wikiler, bloglar, içerik paylaşım siteleri , sosyal

¹³ <https://bidb.itu.edu.tr/seyirdefteri/blog/2013/09/07/internet'in-tarihçesi> (Erişim Tarihi, 9.10.2015)

¹⁴ http://www.ekodialog.com/makaleler/kuresellesme_paradoks_1.html (Erişim Tarihi, 14.10.2015)

ağlar gibi iletişim ve paylaşımı hayatımızda eskisine göre çok daha kolay ve çok daha hızlı hale getiren servisleriyle web 2.0, interneti sadece teknoloji ve tasarımsal olarak değil, yeni ekonomisi, ekonomik ve özgürlükçü paylaşımı ile siyasal olarak da etkiledi (Kahraman, 2013, s.17-18-19).

İnternet kullanımının hız kesmeden yoluna gelişerek devam etmesi Web 2.0 teknolojisinin yarattığı kapsam, sosyal medyada inanılmaz bir yayılım göstermiş ve diğer mecraları gölgede bırakan güçlü, rakip tanımayan potansiyeliyle kişiler ve kurumlar tarafından vazgeçilemeyen, göz ardı edilmesi mümkün dahi olmayan yaşam alanı haline dönüşmüştür. Eski medya anlayışının diğer bir deyişle; radyo, tv, gazete gibi mecraların yerini sosyal-yeni medyaya bırakması yaşadığımız yüzyılda iletişimin yapısında müthiş bir dönüşüme imkan vererek paylaşım ağlarının kullanımının giderek artmasını sağlamış, insanın düşünce yapısında bir sonsuzluk fikri yaratarak bu fikirlerin dolaşımına herhangi bir engel olmadan özgür bir biçimde sunulmasına ön ayak olmuştur. Bireyler bağımsız ortamlarda enformasyonu nasıl, ne şekilde kullanacaklarına kendileri karar vererek, problemlere çözüm aramakta ve kitlesel eylemler için kampanyalar düzenleyebilmekte, duygu ve düşüncelerini inşa ettikleri bu platformlarda paylaşarak dikkatleri o yöne çekmeyi başarmaktadırlar. Medyanın geleneksel özelliğinden sıyrılarak sosyal medya mecrasına dönüşmesinin temelinde iletişim akışını değiştirerek iki yönlülüğü getirmiş olmasında yatmaktadır.

Sosyal Medya; en genel anlatımla yeni nesil web teknolojilerinin getirdiği kullanıcı kolaylığı ve iletişim hızıyla yakalanan eş zamanlı bilgi paylaşımının takip edildiği dijital platformdur. Bir çok insanın mobil ve online olduğu dijital çağda paylaşım ve iletişim sınırı olmadan özgür ve özgün tartışma zemini yaratan Sosyal Medya, kişi ve birey iletişiminin yanında marka ve kurum konumlandırması açısından da son derece önemlidir. Sağladığı etkileşim açısından, eğitim , araştırma ve bilgi sağlama anlamında da kapılarını ardına kadar açmaktadır. Sosyal Medya geleneksel mecralardan farklı olarak yaşayan bir platformdur. Gazete, tv ve diğer basılı mecralardan en büyük farkı eş zamanlı bilgi paylaşımıdır. Çift yönlü iletişimin getirdiği etkileşim seviyesi geleneksel medyanın çok ilerisindedir. Bu yüzden günümüzde markalar tarafından sıkça tercih edilmektedir. Her geçen sene dijital kanallara ayrılan bütçe oranları yükselmektedir. Sosyal Medya, kullanıcı odaklıdır ve bir sınırlama olmaksızın herkesin söz hakkı vardır. Doğru kullanıldığında gücü ve etkisi tartışılmaz.¹⁵

İnternet, dünyada ve buna bağlı olarak Türkiye’de yaygın olarak kullanılmaya başlandığı 1990’lı yılların ikinci yarısından itibaren kendi kullanım biçimine ilişkin devrimleri yapmakta son derece tereddütsüz yol kat etmeyi başaran bir mecra. Teknolojinin gelişmesi ve ilerleyen teknolojinin internetin kullanım biçiminde meydana getirdiği değişiklikler, internetin hayatımızda edindiği yeri de sürekli yeniledi. Zira yazılım ve donanım açısından yaşanan her büyük yenilik internetin kullanım biçimine doğrudan etki etti. İnterneti kullanabileceğimiz cihazlar, o cihazlarda kullanılabilen yazılımların çeşitliliği ve sağladığı imkanların gelişmesi ve tabii ki internetin bağlantı hızı ve bant genişliği anlamında kendi geçirdiği köklü değişimler, internetin sosyal alanda kullanım biçimini doğrudan etkiledi (Dağhan ve Yazıcıoğlu, 2012, s.7).

3. Ağ Toplumu ve Sosyal Medya Ağlarında Kullanılan İletişim Ortamları

Dünyamız ve hayatlarımız küreselleşme ve kimlikle, bu çatışan eğilimlerle şekillenmekte. Enformasyon teknolojisi devrimi ve kapitalizmin yeniden yapılanması, yeni bir toplum biçimini, ağ toplumunu ortaya çıkardı. Ağ toplumu, stratejik olarak belirleyici ekonomik etkinliklerin küreselleşmenin damgasını vurduğu bir toplumdur. Ağlar oluşturan örgütlenme biçiminin damgasını vurduğu bir toplumdur. Çalışma esnekliği ve istikrarsızlığının, emeğin bireyselleşmesinin de; yayılmacı, içerden bağlantılı, çeşitlilik gösteren medya

¹⁵ <http://sosyalmedyakulubu.com.tr/sosyalmedya/sosyal-medya-nedir.html> (Erişim Tarihi, 14.10.2015)

sisteminin kurduğu gerçek sanallık kültürünün de; egemen etkinliklerin ve denetimi elinde tutan elitlerin ifadeleri olarak akışlar uzamı ile zamansız zamanın inşası yüzünden hayatın maddi temellerinin, uzamın ve zamanın dönüşmesinin de damgasını vurduğu bir toplumdur. Bu yeni toplumsal örgütlenme biçimi, kapsayıcı küreselliğiyle tüm dünyaya yayılıyor; sınıai kapitalizm ile onun düşman kardeşi sınıai devletçiliğin 20. Yüzyılda yaptığı gibi kurumları sarsıyor, kültürleri dönüştürüyor, zenginlik yaratıyor, yoksulluğa sebep oluyor, açgözlülük, yenilik ve umut saçıyor, zorluklar dayatırken bir yandan da umutsuzluk veriyor. Gerçekten de yeni bir dünya yaşıyoruz (Castells, 2008, s.3-4).

Sosyal ağ toplumun oluşmasında ve geniş etki alanı bulmasında en büyük pay internet ve sosyal ağların hayatımıza girmesi ve bireyin yaşamına kolaylıkları beraberinde getirmesidir. Sosyal medya ağlarında kullanılan iletişim ortamlarının insanların beklentilerine cevap veren yapısı, yaratılmak istenen ortaklığa erişim ve hız kazandırması onu vazgeçilmesi güç bir unsur haline dönüştürmüştür.

Kablolarla sarılmış dünyamızda bilgiye ulaşım kolaylaşmaktadır. Her an, her saniye her türlü bilgiye uzam sorunu olmadan sahip olabilmekteyiz. İşte yaşadığımız ortamı Castells Ağ toplumu olarak ifade etmektedir. Bireyler; birbiriyle bağlantılı ağ toplumu içinde yaşamaktadırlar. Ağ toplumu yaklaşımı enformasyonel ekonominin tamamlayıcısı rolündedir. İnternet ve dijitalin yöndeşmesiyle birlikte bireyler dijital ortamlarda kimliklerini sağlamlaştırmaktadır. Ağ toplumu bireylerin ikinci uzamları olmaktadır (Yengin, 2012, s.62-63).

Birbirleriyle çatışan güçler, mücadelelerini bilemek, kuvvetlendirmek amacıyla yeni, etkili teknolojik iletişim araçlarından, örneğin dünya çapındaki, interaktif telekomünikasyon ağlarından hiç görülmemiş ölçüde yararlanıyor (Castells, 2008, s.4-5).

Ağ toplumunda en önemli pay “enformasyon teknolojileri’nde yaşanan çok hızlı değişimleridir. Bu değişimler, son çeyrek yüzyılda dijital bir kültür oluşturmuş ve bu kültür farklı dilleri konuşan, farklı ulusların sanal bir toplum olarak var olmalarını sağlamıştır. Mesafeleri ortadan kaldırarak toplumlara birbirlerine yaklaştıran, iç içe geçiren ve hatta yeni toplumlar oluşturan bilgi otobanları, isteyen herkesin elektronik bilgi merkezlerine dünyanın neresinde olursa olsun ulaşmasını sağlamaktadır. Bundan dolayı, enformasyon teknolojileri çağdaş toplumun şekillenmesinde aktif bir rol, belki de başrol oynar hale gelmişlerdir (Dönmez ve Sincar, 2008, s.3).

Yeni medyanın interaktif özelliği ve kendine özgü iletişim araç ve yöntemleri, bireyi pasif kılan geleneksel araç ve ortamların aksine durağan bir varlık olmaktan çıkarıp, her türlü enformasyonun oluşturulmasında ve yayılmasında özgür tavır sergileyen bir birey haline dönüştürmüştür, mesajlarını oluşturma ve sunma noktasında bağımlılığını ortadan kaldırarak onu özgür kılmıştır. Kurulan iletişim biçimlerinin yarattığı bu çok katmanlı yapı ile sosyal medya araçları gündelik yaşamın her alanını kapsar hale gelmiş insanları küresel köy etrafında toplamıştır.

Enformasyon teknolojisi, sosyo-ekonomik yeniden yapılanma süreçlerinin etkili bir biçimde uygulanması için vazgeçilmez bir araç haline gelmiştir. Ağlar oluşturmanın, insan etkinliğinin örgütlenmesinin dinamik ve kendi kendine genişleyen bir biçimi olarak gelişmesini mümkün kılmakta enformasyon teknolojisinin oynadığı rol özellikle önemlidir. Bu baskın ve ağlar oluşturucu mantık toplumsal ve ekonomik hayatın bütün alanlarını dönüştürmektedir (Castells, 2007, s.487).

İnsanların toplumsal ağlarla tanışması ve bu yapılar içinde aktif şekilde yer almaya başlaması beraberinde birçok yeni mecrayı ortaya çıkarmış, bu mecralarla birlikte iletişimin doğasında farklılıklar gözlenmiştir. İletişim geleneksel anlayıştan tamamen uzaklaşmamakla birlikte büyük oranda sıyrılarak yerini yeni medya ortam ve araçlarına bırakmıştır. Sosyal medya ağlarınının bireyin yaşamına kazandırdığı aktivlik,

iletişim ortamlarında örgütlenme, eyleme geçme, iletişim halinde olma gibi durumlarda, ağ toplumunun oluşturduğu dünyanın büyük katkıları olmuştur.

Bireylerin birbirleriyle temasa geçmesini, tanışmasını, ortak ilgi alanları doğrultusunda gruplar kurmasını, belli toplumsal konularda örgütlenmesini olanaklı kılan sosyal ağlar, anlık ve kısa paylaşım sağlayan ve herhangi bir gelişmeyi en hızlı şekilde duyurma imkanı tanıyan ve mobil araçlar için kullanım kolaylığı olan mikrobloglar, belirli konuların karşılıklı tartışıldığı, fikir beyanlarında bulunduğu forumlar, bir çeşit günlük olarak ifade edebileceğimiz bloglar başlıca sosyal medya platformlarıdır (Özkan, 2014, s.167).

Wikiler: Wiki sayfaları herkesin oluşmasına katkı sağladığı bir sanal ansiklopedidir. Tüm bireylerin bu sayfalara erişerek bir konu hakkında yazılmış olana bir bilgiyi değiştirebilecekleri özgür bir ortamdır. Yani wiki uygulamaları birer açık kaynak ortamlarıdır. İngilizce "What I Know is" sözcüklerinin kısaltması olan Wiki "Bildiğim kadarıyla.." olarak çevrilebilmektedir. Wiki, herkesin üzerinde istediği gibi düzenlemeler yapmasına izin veren bilgi sayfaları topluluğudur.¹⁶

Sözlükler: 1999 yılında kurulan ekşisözlük'le birlikte interaktif sözlük kavramıyla tanışmış olduk. Kullanıcıların kendi açtıkları başlıklar ve bu başlıklara diğer kullanıcıların yaptıkları yorumlarla genişleyen ve çok geniş bir içerik yapısına sahip olan sözlükler, özellikle internet üzerinden gündem yaratma potansiyelleri ile bir çok geleneksel medya aracı ile yarışabilir duruma geldiler. Önde gelen ekşi sözlük, uludağ sözlük, itü sözlük gibi örnekleri bulunan sosyal medya araçları ülkemize özgü bir mecra olarak yayın hayatlarına devam ediyorlar (Kahraman, 2013 :25).

Bloglar: Bloglar hiçbir teknik bilgiye gerek duymadan kolayca oluşturulan, kişilerin istedikleri her şey hakkında içerik oluşturdukları günlük tarzı web sayfalarıdır. Blog yazmanın, ücretsiz servislerin yaygınlaşması ile birlikte, kolaylaştırılması sonucu hemen herkes rahatlıkla kişisel düşüncelerini, ilgilerini, hobilerini, tecrübelerini özgürce yazma fırsatı bulmuştur. Herhangi bir yerden ve herhangi bir bilgisayardan internete bağlanan bir kişi, yazarı olduğu bir Web günlüğüne yeni yazılar yazabilir ya da bir başka Web günlüğünü takip edebilir ve yazılara yorum ekleyebilir.¹⁷

Facebook: Facebook Inc, insanların arkadaşlarıyla iletişim kurmasını ve bilgi alış verişi yapmasını amaçlayan bir sosyal web sitesidir. 4 Şubat 2004 tarihinde Harvard Üniversitesi Mark Zuckerberg tarafından kurulan facebook, öncelikle Harvard öğrencileri için kurulmuştu. Daha sonra Boston civarındaki okulları da içine kapsayan facebook, iki ay içerisinde Ivy Ligi okullarının tamamını kapsadı. İlk sene içerisinde de; Amerika Birleşik Devletleri'ndeki tüm okullar facebook'da mevcuttu. Üyeler önceleri sadece söz konusu okulun e-posta adresiyle üye olabiliyordu. Daha sonrasında da ağ içine liseler ve bazı büyük şirketler de katıldı. 11 Eylül 2006 tarihinde ise facebook tüm e-mail adreslerine, bazı yaş sınırlandırmalarıyla açıldı. Facebook ismini "paper facebooks"dan alır. Bu form A.B.D. üniversitelerinde okulların öğrencilerine, öğretmenlere ve çalışanlara doldurduğu onları tanıtan bir formdur. Site kullanıcılara ücretsizdir ve gelirini banner reklamlarından ve sponsor gruplarından almaktadır.¹⁸

Twitter: Twitter, İngilizce 'cıldamak' anlamına gelen ve uygulamayı kullanan insanların ilişkilerinin kuşların cıldamasına benzetilmesinden dolayı siteye adını veren kelimedir. Twitter genel anlamda da insanların o an da nerede, ne yaptıkları, neler hissettikleri, neler okuyup, neler yazdıkları gibi bilgileri online olarak paylaştıkları bir uygulamadır. Uygulamanın cep telefonlarından erişimle de kolaylıkla yapılabilir olması,

¹⁶ <http://blog.aku.edu.tr/sayfa-hazirlama-kilavuzu/> (Erişim Tarihi, 15.10.2015)

¹⁷ <http://blog.aku.edu.tr/sayfa-hazirlama-kilavuzu/> (Erişim Tarihi, 15.10.2015)

¹⁸ <http://www.ensonhaber.com/facebook-nasil-ortaya-cikti.html> (Erişim Tarihi, 15.10.2015)

aksiyonların daha güncel ve tweetlerin daha anlamlı olmasına olanak sağlıyor. Kısaca 'şu anda ne yapıyorsun' sorusunun 140 karakterle cevaplandığı sanal sosyal ortamdır.¹⁹

4. İnternet Çağında Dijital Örgütlenme

Geçmişte genellikle tek bir toplumsal alana veya ulusal ya da bölgesel sınırlara bağlı kalan sosyal hareketler, günümüz dünyasında büyük ölçüde teknolojik gelişmelerin mümkün kıldığı geniş çeşitlilikteki örgütlenme biçimleri, pek çok toplumsal mücadeleyi bünyelerinde birleştiren yapıları ve ortak eylem vurgularıyla yerelden küresele uzanan ulusaşırı bir nitelik kazanmaktadır. Bu yeni sosyal hareketler, materyalist değerlere karşı post-materyalist değerlere (örn. insan haklarının, yaşam alanlarının, doğanın, çevrenin ve yaşam kalitesinin korunması) yaptıkları vurgu; yapısal çıkarlara (örn. milliyet, ekonomik sınıf, etnik veya dini köken) karşı ortak çıkarlara (örn. hava, su, ekosistem, sanat, bilgi, hukuk gibi müşterekler) odaklanmaları ve bu kapsamda oluşturdukları yeni ve kapsayıcı kolektif kimlikler; ve hiyerarşik, merkezi örgütlenme biçimlerine karşı tabandan tepeye, çok merkezli, katılımcı ağ örgütlenmeleriyle dikkat çekmektedir (Yüksek, 2015, s.62-63).

Toplumsal devinim yaratan ağlar; insanların geleneksel örgütlenme biçimlerinde farklılıklar yaratarak uluslar üstü bir güç oluşturmuştur. Dünyanın birçok yerinde kitleler çevrelerinde gelişen olaylara karşı uğrunda mücadele ettikleri konulara dikkat çekebilmek ve kısa sürede etki yaratabilmek için sosyal ağlarda birleşme yoluna gitmiştir. Bu birleşme facebook, twitter gibi mecralarda kendini göstererek insanlar arasında bilgi akışını sağlamış, küresel alanda ortaya çıkan gelişmeleri organize etme ve olayların akışını büyük ölçüde değiştirme potansiyeli yaratmıştır.

Yeni medyanın ve özellikle de bugün en yaygın kullanılan biçimi olan sosyal medyanın sosyal hareketlerdeki rolü çokça tartışılan bir konu. Günümüzde sosyal medya birçok açıdan sosyal hareketlerin seyrini etkiliyor. Göstericiler sosyal medya üzerinden haberleşiyor ve etkileşime giriyor, örgütleniyor, eylem yapıyor, seslerini dünyaya duyuruyor, ana akım medyaya karşı alternatif medya oluşturuyor. Sosyal medya olmasaydı Arap Baharı, Wall Street'i İşgal Et, Gezi hareketleri olur muydu? Muhtemelen olurdu; ama ölçeği ve etkisi bundan kat be kat küçük olurdu. Sosyal medya sayesinde bu hareketlere katılanlar daha hızlı haberleştiler ve örgütlendiler, daha görünür oldular ve seslerini dünyaya duyurdular. Sosyal medya hareketin yayılmasını, kitleselleşmesini ve destekçi bulmasını kolaylaştırıyor (Şener ve Öğün, 2015, s.180).

Bu hareketler genellikle gündelik hayatı çoğu kişi için zorlaştıran hayat koşullarındaki bir krizden kaynaklanır. Toplumu yöneten siyasi kurumlara karşı derin bir güvensizlik itici güçleri olur. Maddi hayat koşullarının gerilemesiyle kamu işlerinin yürütülmesinden sorumlu yöneticilerin meşruiyetinin krize girmesinin birleşmesi halkın dizginleri kendi eline almasına, kendi taleplerini savunmak için onlara söylenen kurumsal kanallar dışında kolektif eyleme girişmelerine, nihayetinde yöneticilerini, hatta hayatlarını şekillendiren kuralları değiştirmelerine yol açar. Ağlar oluşturmuş bireyler korkuyu coşku sayesinde aştıklarından bilinçli, kolektif bir aktöre dönüşürler. Dolayısıyla toplumsal değişim, iletişim ağları dolayısıyla bir iletişim ortamından gelen sinyallerle harekete geçen insan beyinlerinden oluşan nöral ağlardan kurulu ağlar arasında bağlantı olmasını gerektiren iletişime dayalı bir eylemin sonucudur (Castell, 2013, s.189-190).

Yeni medya ortamında yaratılan evren sarsıcı bir etkiye sahiptir ve geniş kitlelere bir düşüncenin empoze edilmesinde, bu düşüncenin taraftar bulmasında büyük rol üstlenir. Ortaya çıkan toplumsal hareketlerde ve bu hareket biçimlerinin oluşturduğu birleşme yaklaşımıyla ele alınan konular, ardından kitleleri sürükleyip toplumsal çağrıda bulunarak ülkeleri, kültürleri, değerleri kökünden etkileyen ve değişime sürükleyen bir yapı çizer.

¹⁹ <http://blog.milliyet.com.tr/twitter-nedir--ne-ise-yarar--nasil-kullanilir-/Blog/?BlogNo=223450> (Erişim Tarihi, 15.10.2015)

5. Toplumsal Dönüşüm Süreci ve Dijital Aktivizm Kavramı

Toplum, insan ömründen uzun yaşayan, görelî bir kararlılığa sahip olan ve kendi kendini devam ettiren bir insan topluluğudur. Toplum kendisini meydana getiren bireylerin aritmetik toplamı değildir. Tek bir bireyin özellikleri, nitelikleri başkadır, bir arada yaşayan bireylerin nitelikleri, özellikleri başkadır. Kişi, toplumun bir üyesi olduğu zaman nitelik değiştirir. O, artık, toplumdan soyutlanmış, tek başına bir kişinin niteliklerine sahip değildir. Toplumun bir parçası olarak, ondan etkilenmiştir. Bir adada tek başına yaşayan Robenson ile, bir toplum içinde yaşayan bir Robenson aynı varlık değildir. Tarih içinde geriye doğru düşündüğümüzde, vahşi doğada tek başlarına ya da sürüler halinde yaşayan ilk insanlar yiyecek bulma, barınma kısaca yaşamlarını sürdürme mücadelesi vermektedirler. Doğa insanı yaratmıştır. İnsan ise yarattığı andan başlayarak, doğayı denetim altına almaya, ona egemen olmaya çabalar. Daha sonra, üretim başlar. İlkel bir teknoloji ile, taş, sopa ve sarmaşık, bir balta haline getirilir. İlkel de olsa insan aleti yapar. Alet yapıldığı anda insan-insan çelişkisi büyür. Artık alet mülkiyeti insanlararası farklılaşmanın en önemli kaynağı olur. Mülkiyet bireysel olursa, bireylerarası eşitsizliğin, toplumsal olursa da toplumlararası eşitsizliğin nedenidir. Kültür, bu süreç içinde, insanoğlunun doğayı denetimine almak için yarattığı her şey ve bütün bu çaba sonunda beliren anlamlar, değerler, kurallardır. Toplumsal değişme ise, temelinde teknolojik değişimin yattığı, insanlararası ilişkilerin değişmesidir (Kongar, 1981, s. 21-34- 39).

Tarih boyunca çeşitli uygarlık yapılarının birbirini izlemesi dünyayı büyük ölçüde etkilemiş ve sanayileşmenin ortaya çıkmasıyla beraber coğrafi yapı üzerinde ekonomik, teknolojik, sosyal ve örgütlenme yapıları değişimler yaratmıştır. Çok çeşitli yollarla kurulan iletişim olgusu elbette o toplumda yaşayan kişilerin niteliklerinde ve doğasında farklılıklara sebebiyet vermiştir. Bu farklılaşma ise; bir çok toplumsal sistemde kendini göstermekle birlikte insanların organize olmasına ve çok çeşitli araçlar kullanarak, toplumsal dönüşümlere etki etmiş ve bu dönüşüm toplumun yaşayış biçimini mevcut kalıpların dışına itmiştir. Tarım toplumuyla başlayan örgütlenme sistemleri günümüzde yerini bilgi ve iletişim toplumuna bırakmıştır. Bilginin işlenmesi, iletilmesi, saklanması gibi süreçler ile birlikte enformasyon devrimi yükselişe geçmiş ve bu devrim toplumsal dönüşüm biçimlerine olağanüstü bir hız kazandırarak, insanların etkileşim alanına çok çeşitli biçimlerde yansımış, bu yansımalar yeni toplumsal normlar ve değerler oluşturmuştur. Toplumsal düzen hiç kuşkusuz takip ettiği bu süreçler sonunda mücadele veren insanın, teknolojiyi yaratmasıyla dünyada engellenemez büyük bir gücün alt yapısını oluşturmuştur.

Türk Dil Kurumu; aktivizm kelimesini, toplumsal veya politik değişim meydana getirmek, belirli sorunlara dikkat çekmek için özel amaçlı etkinlik gerçekleştirme, insan hayatı ve düşüncesinde başlıca gerçekliğin etki ve eylem olduğunu öne süren öğretî ve dünya görüşü olarak tanımlamıştır.²⁰

Dijital aktivizm ifadesi ise, hedeflenmiş bir otoriteye karşı kolektif taleplerin dile getirilmesi için, katılımcıların ve destekçilerin dijital medya kullandığı organize bir kamusal girişim olarak nitelendirilebilir. Son dönemde özellikle sivil toplum örgütlerinin çok fazla başvurduğu ve ağırlıklı olarak da sosyal medyanın bir araç olarak kullanıldığı dijital aktivizmin en büyük özelliği, kitlelere çok hızlı şekilde sokağa dökmesi ve şiddete çok nadir başvurması. Çok çeşitli dijital araçlar kullanmak bazen bir kampanyanın başarılı olmasını diğerlerinin başarısızlığa uğramasına neden olabilir. Dijital aktivizmin, insanları protesto eylemlerine katılmaları için sokaklarda toplama konusunda olumlu bir etki yarattığı örneklerle kesin. Özellikle bu gruplar sivil toplum örgütleri ise ve hükümet politikalarında değişiklik amacıyla dijital araçlar kullanılıyorsa bu etki daha da artmaktadır. Eğer amaç hükümeti değiştirmek ya da hükümetin herhangi bir politikasını değiştirmek ise, sivil toplum örgütleri, bazı dijital araçlar kullanarak sokaklarda gösterileri hemen organize edebilmektedir.²¹

²⁰ http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_karsilik&arama=kelime&guid=TDK.GTS.56236538afc475.19424131 (Erişim Tarihi, 18.10.2015)

²¹ <http://dijitalhayat.tv/dijital-dunya/dijital-siyaset/dijital-aktivizm-nedir> (Erişim Tarihi, 18.10.2015)

Dijital aktivizm; belli bir amaç etrafında eylemi gerçekleştirmek için örgütlenme, kitlelere mesaj verme ve bilgi akışı sağlama, protesto ve eyleme ilişkin yazılı ve görsel kaynakların toplanması gibi temel amaçlar içermektedir. Yapılan protestoların youtube sitesine yüklenmesi, sms, twitter, facebook ve bloglar aracılığıyla insanlara ulaşılması, bilgi paylaşılması sayesinde protestoya olan ilgi çoğalmaktadır. Topluluk kavramını düşünürken sadece coğrafi bağlamda düşünmek yanlıştır. Çünkü artık topluluk aynı zamanda siber alanda da yer almaktadır. Online ya da sanal topluluk olarak adlandırabileceğimiz siber alanda topluluklar genellikle sosyal medya platformlarında örgütlenmektedir. Böylelikle topluluklar küresel olarak seslerini duyurabilmektedir. Topluluklar eylemlerde birbirlerinden etkilenmiş ve birbirlerini desteklemişlerdir. Bu anlamda kullanabileceğimiz kavram 'dijital aktivizm'dir. 1990'ların başında internet kullanıcıları daha ağırlıklı olarak blog ya da forumlarda bilgi paylaşımında bulunmakta ve oralarda eylemler için örgütlenmekteydiler. Fakat 2000'li yılların ortalarına geldiğimizde aktivist grupların örgütleneceği daha farklı platformlar yer almaya başladı. Bu platformlar, aktivistlerin seslerini duyurmalarına, destekçi toplamlarına ya da destekçilerle iletişim içinde olmalarına olanak sağlamış ve böylelikle dijital aktivizm kavramı ortaya çıkmıştır (Furuncu, 2014, s.24-25-28).

Teknolojik gelişmelerin en fazla iletişim alanını etkilediği hiç kuşkusuz yaygın bir kanıdır. Özellikle tek yönlü iletişimle karşılaştırıldığında daha etkili olan iki yönlü iletişime olanak sağlayan yeni iletişim teknolojilerinin kullanımı, her türlü bilgiye erişimi kolaylaştırırken daha geniş toplumlarla diyalog kurabilmek için de yeni fırsatlar sunmaktadır. Dolayısıyla son yıllarda sosyal ve politik değişiklik gerçekleştirmeyi amaçlayan kampanyalarda cep telefonları ve Internet erişimli araçlar gibi dijital teknolojilerin kullanımının yaygınlaştığı görülmektedir. Kavram olarak dijital aktivizm, "siber-aktivizm", "online örgütlenme" ve "online aktivizm" kavramlarından çok daha kapsamlıdır. Çünkü bu kavramlar sadece Internet üzerinden aktivizme gönderme yaparken dijital aktivizm, cep telefonları ve dijital içeriğin USB flash sürücüler yoluyla dağıtımını gibi diğer offline araçların kullanımını da içermektedir. Dijital aktivizmde en fazla öne çıkan, Internetin ve cep telefonlarının kullanımınıdır. Düşük maliyetle ve hızlı bir biçimde haberleşme kolaylığı sağlayan ve özellikle Internet erişiminin olmadığı ya da engellendiği durumlarda, cep telefonları üzerinden SMS'ler (kısa mesaj) yoluyla örgütlemelerin gerçekleştiği bilinmektedir (Yılmaz Sert; 2012, s.146).

Dijital aktivist hareketler, yeni örgütlenme biçimleri yarattı. Toplum içinde var olan problemleri çözebilmek amaçlı aynı çizgi doğrultusunda uzlaşan insanları bir araya getirerek bir karar mekanizması oluşturdu. Dikkat çekilmek istenen konu küresel düzeyde geniş bir etki alanı yarattı. Hak ve çıkarlarını dile getirmek, korumak, devamlılığını sağlamak amaçlı gönüllü bir biçimde tek merkezde toplanan bireyler, iradelerini internetin yarattığı evrensel ağlardan, mevcut koşulları değiştirmek düşüncesiyle aktivist oluşumlar ortaya koyma yoluna gittiler.

Herhangi bir sorun karşısında insanlar sosyal ağlar ve yeni iletişim teknolojileri aracılığı ile zamana ve mekâna bağlı kalmadan örgütlenebilmektedir. Bu sayede, hem siber uzam da, hem de kent uzamında insanlar ortak bilinç ile sorunlara karşı tepkilerini gösterebilmekte, sesini duyurabilmekte ve yaşanan sorunlarla ilgili çözüm umutlarını canlı tutmaktadır. Geleneksel iletişim sürecinin ve anlayışın hegemonyası içerisinde insanların kendilerini ifade edebildikleri, değişim taleplerini, isyan ve umutlarını çevrelerine, hükümetlere ve dünyaya duyurabildikleri yerler; sokaklar ve meydanlar ile sınırlıdır. Bu süreçte, internet ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi, süratle yayılması, internet ve demokrasi arasındaki ilişkinin artmasını sağlamaktadır. Bu noktada, özellikle yeni medyanın etkileşim özelliği, demokratikleşmenin bir aracı haline gelmektedir (Çaycı ve Karagülle, 2014, s.6375-6378).

İnternet doğası gereği, gayri merkezi, dağınık, sınır aşan, gerçek zamanlı, kesintisiz, küresel, etkileşimli bir yapıda, çoktan çoka bir iletişim ortamı olduğu, herhangi bir devletin yönetimine tabi olmadığı için, örgütlenme bakımından geçmişteki baskın iletişim biçimlerine kıyasla çok daha fazla imkan sunuyor.²²

Dünyada Aktivist Oluşum Örneği: Wall Street'i İşgal Et

Wall Street'i İşgal Et Hareketi, 17 Eylül 2011'de Amerikan borsasının kalbinin attığı New York'ta kanadalı aktivist grup Adbusters tarafından başlatılan ve kısa sürede ABD'ye ve dünyaya yayılan toplumsal bir harekettir.

Her şey Kanada merkezli alternatif kültür dergisi Adbusters'ın bir çağrısıyla başladı. İlk günlerde hareketteki kişi sayısının azlığı alay konusu oldu. Şikâyetlerinde "Her şeyin bir zamanı var" diye düşünenler değil, "Şimdi değilse ne zaman?" sorusundan yola çıkanlar haklı çıktılar, hareket ivme kazandı. 2007'de başlayan ekonomik krizin giderek geniş kitlelerin canını daha fazla yakmaya başlaması Wall Street eylemcilerinin destek bulmasında önemli rol oynadı. İşsizlik oranı %9,1'de seyrederken, Latin kökenlilerde %11,3'e, siyahlarda ise %16,8'e yükseldi. Yüzlerce Amerikalı, bütçe kesintilerini protesto etmek ve sermaye egemenliğine karşı New York'daki dünyanın finans merkezi Wall Street'i işgal etmek üzere sokaklara çıktı. sadece zenginlerin ve güçlülerin yararına olduğunu ifade ettikleri finansal sisteme karşı Wall Street'i işgal etmeyi planlıyorlardı.²³

"Wall Street'i işgal et" hareketinin ortaya çıkmasını sağlayan sosyo-ekonomik nedenler: ABD'de özellikle 2007'de başlayan krizin de etkisiyle işsizlik oranlarındaki artış, artan yoksulluk, ödenemeyen kredi borçları, son 30 yılda hızla derinleşen toplumsal eşitsizlik, siyasi kurumlara karşı derin güvensizlik gibi nedenlerdir.²⁴

Occupy Wall Street dijital olarak doğdu. Öfke çığılığı ve işgal çağrısı çeşitli bloglarda dile getirildi. Facebook'ta yayınlandı ve twitter'la yayıldı. Adbusters 9 Haziran 2011'de #occupywallstreet etiketini kaydetti ve bu etiketi blogundaki ilk gösteri çağrısında yayınladı; bu blog 13 Haziran'da facebook grubuna bağlandı. İnternetteki eylemci ağları ve grupları bu çağrıyı duyup yaygınlaştırdılar, bu girişimi destekleyen yorumlar paylaştılar (Castells, 2013, s.153).

Dünyada büyük yankı oluşturan bu eylem sosyal medya ağlarında başlatılmış ve organize edilmiştir. Dolayısıyla Wall Street' işgal Et hareketi sosyal medyanın gücünü ve etkisini ortaya koyan önemli bir örnektir.

Türkiye'de Aktivist Oluşum Örneği: Gezi Parkı Olayları

Taksim Gezi Parkı protestoları, 61. Türkiye Cumhuriyeti hükümeti'nin, İstanbul'un Beyoğlu ilçesinde bulunan ve sadece umumi hizmette kullanılmak koşulu ile tapuda İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne tahsis edilmiş olan Taksim Gezi Parkı'na İstanbul 6'ncı İdare Mahkemesi ve 2 Nolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu kararı olduğu halde Topçu Kışlası'nı Taksim Yayalaştırma Projesi çerçevesinde imar izni olmadan yeniden inşa etmesini engelleme eylemi olarak başlamıştır. 27 Mayıs 2013 tarihinde iş makinelerinin parka girmesinin ardından bu haberin sosyal medya aracılığıyla kısa sürede yayılması sonucunda bazı aktivistlerin parka gidip çalışmalarını durdurmaya çalışmıştır.²⁵

²² <http://www.ozguruckan.com/kategori/makaleler/31721/dijital-aktivizm-hacktivizm-kripto-anarsizm-ve-siber-savas-2> (Erişim Tarihi, 18.10.2015)

²³ <http://www.siyasetdergisi.com.tr/Haber/%E2%80%9CWALL-STREET'I-ISGAL-ET%E2%80%9D-DUNYAYA-YAYILIYOR/165> (Erişim Tarihi, 18.10.2015)

²⁴ <http://iktisatsiyaset.blogspot.com.tr/2011/12/wall-street-uzerine-birkac-soru-ve.html> (Erişim Tarihi, 18.10.2015)

²⁵ https://tr.wikipedia.org/wiki/Gezi_Park%C4%B1_protestolar%C4%B1 (Erişim Tarihi, 18.10.2015)

Gezi Parkı ile ilgili mesajların, videoların ve fotoğrafların sosyal paylaşım sitelerinde paylaşılması ile insanların organize olması ve insanların sosyal medya aracılığı ile iletişim sağlayarak olaylar sırasında çekmiş oldukları görüntüleri, fotoğrafları paylaşarak diğer insanları olaylar hakkında bilgilendirmesidir. Yeni teknolojik gelişmeler ve internetin sunduğu imkânlar aracılığıyla insanlar daha kolay örgütlenmekte ve bu örgütlü eylemler/isyenlar devrim niteliği kazanmaktadır (Yeniçaktı, 2014, s.274).

Gezi Parkı Direnişi olarak Türkiye tarihine geçen ve farklı toplumsal dinamikleri barındıran kitlesel eylem, daha önce gerçekleşen farklı coğrafyalardaki toplumsal hareketlerde olduğu gibi bir birlik retoriğine sahip olmakla birlikte en baştan kendiliğindenlik özelliğini ortaya koymuştur. İlk önce bir grup çevre aktivistinin kentsel dönüşümüne ve çevre tahribatına karşı İstanbul Gezi parkı'nda başlattıkları eylem, başta İstanbul olmak üzere giderek tüm ülkeye yayılmış, hareketin tüm dünyadan destek görmesiyle dünya çapında ses getirmiştir. Kentsel dönüşüm ve onun sebep olduğu çevre tahribatına karşı genç aktivistlerin başı çektiği eylem ilerleyen günlerde siyasi boyut kazanarak birbirinden farklı gerekçelerle de olsa iktidar karşıtı olan toplumsal kesimlerin tümünü içine alan geniş çaplı bir protesto eylemine dönüşmüştür. Yeni medya ortamlarında bir araya gelen ve daha önceleri görmezden gelinen kesimler seslerini duyurma cesareti elde etmişler, mağduriyetlerinin farkına varılmasını sağlamışlar, geniş kitlelerce tanınmaya başlamışlardır. Bu direniş Türkiye'de ilk kez kendisine has bir eylem örgütlenme biçimi yaratmıştır. Özellikle gençlerin yeni iletişim teknolojileri aracılığıyla sosyal ağlarda bir araya gelmeleri ve yerleşik siyasi düzene karşı geliştirdikleri isyanı ifade etmek için kullandıkları terminolojiler toplumsal hareket eylemleri açısından farklı bir deneyim yaratmıştır (Sayımer, 2014, s. 108).

6. Sonuç

Teknolojik gelişmelerin hız kesmeden ilerleyen yapısı ve internetin tüm dünyada yaygın olarak kullanılmasıyla beraber insanlar bilgiye hiçbir maliyet ve erişim sıkıntısı olmaksızın ulaştı, teknoloji alanındaki yenilikler etkileşim odaklı bir iletişim sağladı. İnsanlar, yeni medya olarak adlandırdığımız bu sahada, toplumsal oluşumlarda bir araya gelerek küresel düzeyde yankı oluşturma fırsatı yakaladı. Sosyal medya evreninin oluşturduğu ağ platformu, insanların iletişim kurma biçimlerine farklı form ve yöntemler katarak, mecrayı aktif olarak kullananların hiçbir zaman ve mekan kısıtlaması olmadan, çeşitli konularda bağımsız iradeleriyle düşüncelerini paylaştıkları, savunuculuğunu yaptıkları düşünce etrafında taraftar topladıkları dijital oluşumlara organize bir ruh kazandırmıştır. Enformasyonun sosyal medya kanallarında engelsiz yayılım göstermesi, büyük etki oluşturmuş ve insanların arzu ve istekleri evrensel düzeyde dolaşıma girmiştir. Sosyal ağların bu büyük başarısı dijital aktivizm kavramını doğurmuştur. Dünyanın küresel köyleşmesiyle beraber insanlar dijital ağ evreninde kısıtlı iletişim ve etkileşimin sınırlarını zorlayarak ağ medyası ile devrim niteliğinde, eylemsel hareket biçimleri oluşturmuş ve bu oluşumlar toplumsal dinamikleri derinden etkilemiştir.

Toplumsal ve sosyolojik bir varlık olan insan tarih sahnesine çıktığı andan itibaren çeşitli uygarlık beşiklerine tanıklık etmiş, tarım, üretim, sanayi tolumunu geride bırakarak yeni bir toplum biçimini doğurmuş ve devrim olarak nitelendirebileceğimiz enformasyon çağını meydana getirerek bu çağa şekil vermiş ve bu yapının bileşenlerinden etkilenmiştir. Yaşam biçimlerinde değişim yaratma yoluna gitmiş olan insan bu değişimin etkisi ve iletişim teknolojilerini hayatının merkezine koymasıyla birlikte yeniliği, yoğun iletişimi ve bilgi akışını kaçınılmaz kılmıştır. Bilişim teknolojilerinin hız kesmeyen yükselişi, iletişimin doğasında da farklılıklara sebebiyet vermiş ve insanlar arasındaki zaman, mekan, erişim engellerini ortadan kaldırarak, teknolojik gelişmelerin faydalarını, bu teknolojilerin oluşturduğu sosyal medya platformları üzerinde olanaklı kılmıştır. Teknolojinin ortaya çıkardığı sosyal ağların ise en önemli etkisi; insanların ihtiyaçlarına cevap veren yapısı ve sosyal değişimleri beraberinde getirmesidir. Dolayısıyla internetin ve sosyal medya ağlarının itici gücü, sosyal ilişkileri güçlendirirken, sosyal ve toplumsal konularda savaş veren bireyi; iletişimin odak noktasına koyarak ona bilgiyi oluşturmada ve sunmada geniş sınırlar sağlamıştır. İnsan artık tek bir varlık olmaktan çıkarak toplumsal devinimleri yaratan ve bu süreçte gücü elinde tutan, sosyal sistemlere yön veren bir varlık haline dönüşmüştür.

Kaynakça

- Avcı, A. (2013). Türkiye’de İnternet ve İfade Özgürlüğü. İstanbul: Legal.
- Castells, M. (2013). İsyân ve Umut Ağları: İnternet Çağında Toplumsal Hareketler. (Ebru Kılıç, çev.) İstanbul: Koç Üniversitesi.
- Castells, M. (2008). Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür. Cilt 2: Kimliğin Gücü. (Ebru Kılıç, çev.) İstanbul: Bilgi Üniversitesi.
- Castells, M. (2007). Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür. Cilt 3: Binyılın Sonu. (Ebru Kılıç, çev.) İstanbul: Bilgi Üniversitesi.
- Irak, D., Yazıcıoğlu, O. (2012). Türkiye ve Sosyal Medya. İstanbul: Okyanus.
- İnan, A. (2000). İnternet El Kitabı. İstanbul: Sistem.
- Kahraman, M. (2013). Sosyal Medya 101 2.0. İstanbul: Mediacat.
- Kongar, E. (1981). Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği. İstanbul: Remzi
- Mcluhan, M., Povers, B.R. (2001). Global Köy. (Bahar Öcal Düzgören, çev.) İstanbul: Scala
- Öğün, P., Şener, G. (2015). Gezi Direnişinde Sosyal Medya Kullanımı. Barış Çoban, Bora Ataman (der.), Direniş Çağında Türkiye’de Alternatif Medya (s. 180). İstanbul: Epsilon.
- Seferoğlu, S. (2006). Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı. Ankara: Pegem A
- Yengin, D. (2012). Yeni Medya ve Dokunmatik Toplum. İstanbul: Derin.
- Yüksek, D. (2015). Alternatif Medya ve Direniş Kültürü: Sosyal Hareketlerde Birleştirici Güç Olarak Alternatif Medya. Barış Çoban, Bora Ataman (der.), Direniş Çağında Türkiye’de Alternatif Medya (s. 62-63). İstanbul: Epsilon.
- Çaycı, B., Karagülle, A.E. (2014). Mobil İletişim Teknolojileriyle Değişen Örgütlenme Biçimleri: Ağlarda Örgütlenen Toplumsal Hareketler. E-Journal of Yaşar University, 2014 9(36) 6261-6380
- Dönmez, B., Sincar, M. (2008). Avrupa Birliği Sürecinde Yükselen Ağ Toplumu ve Eğitim Yöneticileri. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi. (Bahar-2008) C.7 S.24 (001-019) ISSN:1304-0278
- Yeniçikti, N.T. (2014). İletişimsel Eylem ve Facebook: Gezi Parkı Olaylarında Sosyal Medyanın Gücü. Selçuk İletişim. 2014 8(2): 263-284.
- Sayimer, İ. (2014, Ağustos). Yeni Medya Ortamlarında Ağlar Oluşturan Toplumsal Hareket Deneyimleri. Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırma Dergisi, (cilt:2)
- Furuncu, D. (2014). Yeni Toplumsal Hareketler, Küreselleşme ve Dijital Aktivizm: Gezi Parkı Örneği. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Gülmez, M. (2000). İnternet Yoluyla Pazarlama ve Türkiye’de Web Sitesi Olan Bazı Firmalar Üzerine Bir Uygulama. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Doktora Tezi, Sivas.

Yılmaz Sert, N. (2012). Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Aktivizm İlişkisinin Araştırılması: Türkiye’de Özel Sektör, Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Aktivizm İlintisi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul.

Özkan, Ö. (2014). Sosyal Medya ve Kültürel Değerler. I Uluslararası Yeni Medya Yeni Yaklaşımlar Konferansı, 08-09 Mayıs 2014, T.C. Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Çanakkale İl Müdürlüğü, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi İletişim Fakültesi, Çanakkale-2014, s. 166

<https://bidb.itu.edu.tr/seyrifefteri/blog/2013/09/07/internet'in-tarihçesi> (Erişim, 9.10.2015)

<http://indigodergisi.com/2015/08/duyden-bugune-internet/> (Erişim, 10.10.2015)

<https://bidb.itu.edu.tr/seyrifefteri/blog/2013/09/07/internet'in-tarihçesi> (Erişim, 9.10.2015)

http://www.ekodialog.com/makaleler/kuresellesme_paradoks_1.html (Erişim, 14.10.2015)

<http://sosyalmedyakulubu.com.tr/sosyalmedya/sosyal-medya-nedir.html> (Erişim, 14.10.2015)

<http://blog.aku.edu.tr/sayfa-hazirlama-kilavuzu/> (Erişim, 15.10.2015)

<http://blog.aku.edu.tr/sayfa-hazirlama-kilavuzu/> (Erişim, 15.10.2015)

<http://www.ensonhaber.com/facebook-nasil-ortaya-cikti.html> (Erişim, 15.10.2015)

<http://blog.milliyet.com.tr/twitter-nedir--ne-ise-yarar--nasil-kullanilir> /Blog/?BlogNo=223450 (Erişim, 15.10.2015)

http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_karsilik&arama=kelime&guid=TDK.GTS.56236538afc475.19424131 (Erişim, 18.10.2015)

<http://dijitalhayat.tv/dijital-dunya/dijital-siyaset/dijital-aktivizm-nedir> (Erişim, 18.10.2015)

<http://www.ozguruckan.com/kategori/makaleler/31721/dijital-aktivizm-hacktivizm-kripto-anarsizm-ve-siber-savas-2> (Erişim, 18.10.2015)

<http://www.siyasetdergisi.com.tr/Haber/%E2%80%9CWALL-STREET'I-ISGAL-ET%E2%80%9D-DUNYAYA-YAYILIYOR/165> (Erişim, 18.10.2015)

<http://iktisatsiyaset.blogspot.com.tr/2011/12/wall-street-uzerine-birkac-soru-ve.html>(Erişim, 18.10.2015)

https://tr.wikipedia.org/wiki/Gezi_Park%C4%B1_protestolar%C4%B1 (Erişim, 18.10.2015)